Veli-Matti Syrjänen
Palveluosasto, Kuljetus-ja pätevyysyksikkö

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle tavaroiden intermodaalikuljetusten tukikehystä ja ulkoisten kustannusten säästöjen laskemisesta koskevasta ehdotuksesta – U 94/2023 vp

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää mahdollisuudesta antaa eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle asiantuntijalausunto komission ehdotuksesta koskien intermodaalikuljetusten tukikehystä ja ulkoisten kustannusten säästöjen laskemista. Ehdotuksessa muutettaisiin jäsenvaltioiden välisiä tavaroiden yhdistettyjä kuljetuksia koskevaa Euroopan neuvoston direktiiviä 92/106/EY sekä sähköisistä kuljetustiedoista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2020/1056. Euroopan komissio antoi ehdotuksen 7.11.2023 osana niin sanottua EU:n vihreää rahtipakettia. Komission ehdotuksen pääasiallinen sisältö, vaikutusarviot ja valtioneuvoston kanta on esitelty tarkemmin U-kirjelmässä U 94/2024 vp.

Ehdotuksen pääasiallisena tavoitteena on helpottaa rautatie-, lähimerenkulku- ja sisävesiliikenteen osuuden lisäämistä tavaraliikenteessä sekä vähentää tavaraliikenteen ulkoisia kustannuksia ja energiankulutusta. Ehdotuksella pyritään parantamaan nykyistä yhdistettyjen kuljetusten tukikehystä laajentamalla sitä muun muassa tarkistamalla tukikelpoisuusehtoja siten, että ne kytkeytyvät paremmin asetettuihin politiikkatavoitteisiin sekä lisäämällä tukitoimien valinnanvaraa ja tasoa. Ehdotuksen tarkoituksena on kohdentaa direktiivissä luotua tukikehystä uudelleen parantamalla intermodaalikuljetusten kilpailukykyä pitkän matkan tieliikenteeseen verrattuna, jotta siirtyminen maanteiden tavaraliikenteestä muihin kuljetusmuotoihin EU:n alueella nopeutuisi ja ulkoiset kustannukset vähenisivät. Ehdotuksen tavoitteet pohjautuvat Euroopan vihreän kehityksen Green Deal –ohjelmassa sekä EU:n kestävän ja älykkään liikkumisen strategiassa esitettyihin tavoitteisiin.

Kansalliseen toimintakehykseen valittavia tukitoimenpiteitä sovellettaisiin jatkossakin niin kutsuttuihin yhdistettyihin kuljetuksiin, joiden tulee täyttää direktiivin edellyttämät 40 prosentin ulkoisten kustannusten säästöt suhteessa pelkkiin tiekuljetuksiin. Mikäli kyseessä on saaren ja mantereen välinen yhteys, jolle ei ole olemassa vaihtoehtoista maantieyhteyttä, kuljetuksen tulee täyttää 40 prosentin ulkoisten kustannusten säästöt suhteessa intermodaaliseen merikuljetukseen. Liikenteen ulkoisilla kustannuksilla tarkoitetaan eräänlaisia haittakustannuksia, jotka aiheutuvat kasvihuonekaasuista, muista pakokaasuista, melusta, ruuhkista ja onnettomuuksista. Jäsenvaltioille annetaan 10 prosentin omalla alueella tapahtuvien yhdistettyjen kuljetusten lähettäjälle aiheutuvien ”ovelta ovelle” kokonaiskustannusten vähentämistavoite, jonka saavuttamiseen on 7,5 vuoden määräaika. Ehdotuksen mukaisesti jäsenvaltio voi siis valita vapaasti millaisia tukitoimenpiteitä se kansallisesti toteuttaa, kunhan 10 prosentin yhdistettyjen kuljetusten kokonaiskustannusten

vähennystavoite saavutetaan. Yhdistettyjen kuljetusten tiedonvaihtojärjestelmäksi vahvistetaan sähköisen kuljetustiedon eFTI-alusta, johon tulee tallentaa kuljetusten tietovaatimukset ulkoisten kustannusten laskemiseen, tukitoimenpiteiden hyödyntämiseen, vuosittain koottavien raportointitietojen tuottamiseen sekä valvontaan.

Valtioneuvosto pitää yleisesti kannatettavana rautatie-, lähimerenkulku- ja sisävesiliikenteen osuuden kasvattamiseen tähtääviä toimenpiteitä EU:n alueella, kuitenkin niin että kansalliset olosuhteet ja huoltovarmuuden turvaaminen huomioidaan riittävällä tavalla. Komissio on arvioinut, että koko EU:n alueella vuosina 2025-2050 ympäristöön kohdistuvat ulkoiset kustannukset vähenisivät hiilidioksidipäästöjen osalta miljardeilla euroilla. Valtioneuvosto pitää kuitenkin komission ehdotusta vaikeaselkoisena ja pyrkii siihen, että neuvotteluiden aikana ehdotuksen sisältöä selvennetään esimerkiksi soveltamisalan suhteen.

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että jäsenvaltioon kohdistuvaan yhdistettyjen kuljetusten kokonaiskustannusten vähennystavoitteeseen annetaan riittävä määräaika. Ehdotetulle 10 prosentin kustannusvähennystavoitteelle annetaan ehdotuksessa jäsenvaltiolle 7,5 vuoden määräaika, jonka sen saavuttaminen riippuu siitä tukitoimenpiteiden vaikuttavuudesta sekä miten Suomessa syntyy tällaista tavaroiden intermodaaliliikennettä. Valtioneuvosto pitää myös tärkeänä, ettei ehdotus kasvata merkittävästi yrityksille ja viranomaisille koituvaa hallinnollista taakkaa. Tavarankuljetuksiin liittyvien hallinnollisten menettelyjen yksinkertaistaminen ja yhdenmukaistaminen nähdään hyödyllisenä erityisesti elinkeinoelämän kannalta.

Valtioneuvosto näkee, että intermodaalikuljetusten tukitoimien kehittäminen on liikenteen päästöjen vähentämiseksi yleisesti ottaen kannatettavaa. Tässä on huomioitava se, ettei Suomessa ole tällä hetkellä ehdotuksessa tarkoitettua yhdistettyjen kuljetusten toimintaa. Täten jäsenvaltiolle tulee jättää kansallista liikkumavaraa, kuinka tukitoimenpiteet toteutetaan resurssitehokkaasti jäsenvaltion alueella. Myös Suomen yleiset tavoitteet valtiontukien osalta tulee huomioida ja erityisesti varmistaa, ettei tukitoimilla vääristetä markkinoiden toimivuutta. Tukitoimenpiteiden taloudelliset kustannusvaikutukset millaisia kansallisia tukitoimenpiteitä otetaan käyttöön sekä miten toimijat niitä hyödyntäisivät.

Valtioneuvosto toteaa, että ehdotuksessa komissiolle siirretään toimivaltaa antaa delegoituja säädöksiä sekä täytäntöönpanosäädöksiä. Vaikka ne ovatkin luonteeltaan pääosin teknisiä, niin ehdotuksen käsittelyn aikana pyritään varmistamaan, että kansalliset olosuhteet huomioidaan riittävällä tavalla. Komission täytäntöönpanosäädöksellä vahvistettaisiin muun muassa ulkoisten kustannusten laskentakaava, joka ei vielä ole tiedossa. Lisäksi valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU:n vihreän rahtipaketin lainsäädäntöaloitteita tarkastellaan suhteessa toisiinsa ja arvioidaan niiden kokonaisvaikutuksia. Etenkin ajoneuvojen mittoja ja massoja koskevan direktiiviehdotuksen on nähty olevan tiiviissä yhteydessä tähän ehdotukseen.

Pyry Takala
Yksikön johtaja

Veli-Matti Syrjänen
Liikenneneuvos